

Dato: 12. april 2023

Fra/til: 10.30/13.00

Referent: Anna Planke

Møteleder: Statsråd Espen Barth Eide

Vårt saksnr.: 23/2456

Til stede: Espen Barth Eide, klima- og miljøminister
Sandra Borch, landbruks- og matminister
Vidar Ulriksen, statssekretær i Nærings- og fiskeridepartementet
Maria Varteressian, politisk rådgiver
Sirin Hellvin Stav, byråd Oslo kommune
Even Aleksander Hagen, fylkesordfører Innlandet
Maja Foss Five, fylkesvaraordfører Vestfold og Telemark
Siv H. Jacobsen, fylkesrådsleder Viken
Hans Kristian Raanaas, ordfører Frogn kommune
Knut Martin Glesne, ordfører Krødsherad kommune
Are Karlsen, ordfører Horten kommune
Karoline Fjeldstad, ordfører Rakkestad kommune
Hanne Tollerud, ordfører Moss kommune
Cathrine Kjenner Forsland, ordfører Nesodden kommune
Jon Sanness Andersen, ordfører Færder kommune
Monica Bratlie, varaordfører Asker kommune
Mona Vauger, ordfører Hvaler kommune
Jørgen Vik, ordfører Lillestrøm kommune
Gunhild Dalaker Tuseth, avdelingsdirektør Statsforvalteren i Oslo og Viken
Grethe Helgås, avdelingsdirektør Statsforvalteren i Vestfold og Telemark
Haavard Elstrand, miljø- og landbruksdirektør, Statsforvalteren i Innlandet
Espen Søilen, direktør i Oslofjorden friluftsråd
Egil Christoffer Hoen, første nestleder i Norges Bondelaget
Jan Bredsand, Norges Fiskarlag

Referat fra ekstraordinært møte i Oslofjordsrådet 12. april 2023

1. Innledning ved klima- og miljøminister Espen Barth Eide

Klima- og miljøministeren sa at Oslofjorden sliter og at vi må løse utfordringene i fellesskap. Jordbruket er blant de store påvirkene. Vi må balansere hensyn og opprettholde matproduksjonen. Landbruket er med på å utvikle gode løsninger. Dette er veldig positivt. Landbruket har erkjent sin rolle og i årets jordbruksoppgjør vil vi ta med oss miljødimensjonen videre: jorder i stubb, høstpløying, remeandring, kantsoner m.m.

Ministeren ønsket spesielt de nye rådsmedlemmene velkommen: Fylkesordfører Even Hagen og miljø- og landbruksdirektør Haavard Elstrand, samt representanter fra Norges Bondelag og Norges Fiskarlag, hhv. Egil Christoffer Hoen og Jan Bredsand.

Han trakk frem at det er mye fokus på avløp for tiden. Kommunene har ansvaret for avløp og rensing. Norge er en versting i Europa når det gjelder rensing av avløpsvann og vi må oppdatere anleggene våre. Ministeren understreket at staten skal bidra med å stille krav, kunnskapsdeling, og sørge for å utvikle best mulig løsninger. Grunnprinsippet om at forurensere betaler ligger fast, og det er viktig å ivareta ansvarsfordelingen mellom stat og kommuner.

Klima- og miljøministeren trakk også fram at det er behov for å snakke mer om fiskeri fremover. Særlig har torsken en viktig funksjon i økosystemet Oslofjorden. Vi må se fjorden som en helhet, og tiltak innen jordbruk, avløp og fiskeri må sees i sammenheng. Disse tiltakene har ulike tidshorisont. Landbruk og fisketiltak kan ha raskere effekt enn avløp.

2. Landbruks- og matminister Sandra Borch

Landbruks- og matminister Borch sa at situasjonen i Oslofjorden er krevende og at området er viktig for norsk matproduksjon. Hun påpekte at vi må balansere hensynet til miljø og matproduksjon, og at dette er mulig. Oslofjorden kommer til å bli et viktig tema også i årets jordbruksforhandlinger. Borch sa at vi allerede ser effekten av det staten og gårdbrukerne selv har satt i gang. Det som er igangsatt i Oslo og Viken må vi ta videre til Innlandet og Vestfold og Telemark. Det er ikke alltid de samme løsningene passer alle steder. Det er derfor viktig å se på hvilke tiltak som skal til i de ulike områdene. Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet har et godt samarbeid om saken, og statsministeren selv er opptatt av Oslofjorden. Borch uttalte at det er nødvendig å holde arbeidet i gang, og at vi ikke skal gjøre noe som går ut over jordbruket.

3. Vidar Ulriksen, statssekretær i Nærings- og fiskeridepartementet

Statssekretær Ulriksen sa at over 90% av Norges befolkning bor ved vann eller hav. Regjeringen er klar på at alle må bidra. Han påpekte at fiskerisiden vil bidra. En ren og rik fjord er utgangspunktet for gode fiskeriforhold. Det er virkningsfullt å frede fisken der den gyter. Det er gjort i Oslofjorden, der det er forbud mot tråling grunnere enn 60 meter. Dette er viktige leveområder for fisk i yngletiden. I dette området har fritidsfiske en betydelig innvirkning. Fiskeri er en internasjonal næring. Norge deler fiskeressursene med naboland. Svenske og danske fiskere fisker skagerraktorsk. Det er bare med samarbeid vi får til bedre miljøtilstand.

4. Ola Nordal, ordfører i Ås kommune

Ordfører i Ås Ola Nordal sa at Ås kommunestyre har pålagt ordføreren å få utredet nitrogenrensing på avløpsanleggene. Kommunestyret er dermed mer aktive på dette enn statsforvalteren. Innbyggerne i Ås forventer at kommunen gjør tiltak for Oslofjorden. Kommunen har mange gårdbrukere, som ønsker å bidra. Kommunen har mye god dyrka jord og er en viktig jordbrukskommune. I vinter er de aller fleste områdene upløyde. Mange har ikke høstpløyd over mange år, og har fremdeles gode avlinger. Det er sterk politisk interesse for landbrukskontorets arbeid med miljøtiltak i landbruket.

Innen avløp har Ås kommune en hovedplan for vann, avløp og vannmiljø. Ås har sanert alle fellesledninger og gitt pålegg om fornyelse av private stikkledninger. Ordføreren sa at kommunen fremover vil skifte ut betongrør og fortsette å oppgradere pumpestasjonene samt drive mer tilsyn av private anlegg. Ås kommune har ikke høyere vann- og avløpsgebyrer enn sammenliknbare kommuner. Kontinuitet er viktig i dette arbeidet. Nordre Follo renseanlegg har nitrogenrensing. Søndre Follo renseanlegg har ikke nitrogenrensing, men det er satt inn målrettede tiltak for å begrense utslippene av nitrogen. Eierkommunene vedtar handlingsplaner for renseanleggene og oppdaterer disse jevnlig.

Nordal uttalte at kommunen trenger at staten satser sterkere på teknologiutvikling. Det er for liten forskningsaktivitet på feltet, og det er behov for flere vann- og avløpsingeniører. Kommunen ønsker stimulering og støtteordninger og sterke fagmiljøer.

5. Vannområdeledere Maria Y. Bislingen (Glomma sør) og Carina R. Isdahl (Morsa) om erfaringer med tiltaksgjennomføring

Vannområdene Haldenvassdraget, Øyeren, Glomma sør og Morsa har lang og tett erfaring med jordbrukstiltak i vannområdene. Det er likevel langt igjen til målene er nådd. Eutrofi er hovedutfordringer i disse vannområdene. Det tar tid å bedre tilstanden. Det er alt for stor avrenning av næringsstoffer til vassdragene, og dette forplanter seg ned til Oslofjorden. Ikke bare næringsstoffavrenning men også partikkelavrenning er et problem. Miljøkrav gir god effekt. Behov for miljøkrav i flere områder enn vi har i dag. Tilskudd er svært viktig i inntektsgrunnlaget for bonden, og viktig motivasjon for å gjøre ytterligere tiltak. Bonden har behov for forutsigbarhet når det gjelder tilskudd. Bonden trenger god informasjon. Eierskap til vassdraget sitt, og å vite hvilke ordninger som foreligger. Gjødslingen må tilpasses og det er behov for ny gjødselvereforskrift, da det er for høye fosforverdier i jorda mange steder.

Vannområdelederne sa at avløpstiltak må prioriteres av alle kommuner, inkl. opprydning i spredt avløp. Mange kommuner i nedbørfeltet har ikke kommet i gang med dette. Ønsker tiltaksbarometer i rapporteringen til Oslofjordplanen for kommunene, som skal vise utvikling av arbeidet.

6. Sekretariatet for Oslofjordplanen ved Jon Lasse Bratli om rapportering

Miljødirektoratet er sekretariat for Oslofjordplanen og har som hovedoppgave å koordinere alle sektors og kommuners innspill til oppfølging av planen. Bratli trakk fram at i arbeidet med forrige statusrapport (av september 2022) fant man at de fleste tiltak ble rapportert som «påbegynt». Dette rommer store forskjeller i faktisk status på tiltakene. Derfor er det behov for en ny rapporteringsmåte. I 2023 blir det en Questback-undersøkelse. Dette gir trolig mer statistikk om status og omformer det som står i planen til mer konkrete spørsmål, som igjen vil gi mer innsikt i status på tiltaket.

7. Fylkesordfører i Innlandet Even Aleksander Hagen

Fylkesordfører Hagen sa at det som skjer i Innlandet har også påvirkning på Oslofjorden. Innlandet har 3600 vannforekomster og er et stort fylke. Dette medfører et stort ansvar. 80% av vannet er i god stand, men de resterende 20% når ikke målet. Avløp og landbruk er den største påvirkningen. Innlandet jobber tett med Viken fylkeskommune, og følger sammen opp vannforvaltningsplanen. Det jobbes for å etablere vannteam Innlandet og det diskuteres hvordan kommunene skal ta tak i spredt avløp og implementere vannmiljø i enkeltsaker og planer. Det planlegges et digitalt seminar for å øke kunnskapsnivået hos kommunen ift. spredt avløp. Det er pågående arbeid når det gjelder regionale planer. Blant annet er vannmiljø tema i planene. Fylkeskommunen og NTNU har et samarbeid om å kartlegge Mjøsa.

8. Miljø- og landbruksdirektør Haavard Elstrand, Statsforvalteren i Innlandet

Elstrand trakk fram at det var en stor aksjon for Mjøsa på 70- og 80-tallet. Vannkvaliteten i Mjøsa i dag er god, men det er en økende utfordring med nitrogen-konsentrasjon. Høyt nitrogen på grunn av avrenning fra landbruk i de større elvene. Kun ett av de større renseanleggene i Innlandet har nitrogenrensing, Lillehammer renseanlegg. Det er fokus på samsvar mellom utbyggingstakt og rensekapasitet. Før påske sendte statsforvalteren i Innlandet ut brev til alle kommuner med varsel om krav av nitrogenrensing når tillatelsen skal revideres.

Elstrand uttalte at det jobbes over et bredt felt med å få på plass regionale miljøkrav. Han påpekte at de har god dialog med Oslo og Viken, og at de er opptatt av å styrke samarbeidet om vannmiljø i området: Det er langt til Oslofjorden og vi har en jobb med å kommunisere dette i fylket og tenker å lage en mediestrategi.

9. Spørsmål og diskusjon mellom rådsmedlemmene

Klima- og miljøminister Espen Barth Eide, Landbruks- og matminister Sandra Borch, og statssekretær i Nærings- og fiskeridepartementet Vidar Ulriksen åpnet opp for spørsmål og innspill.

Cathrine Kjenner Forsland, ordfører på Nesodden, uttrykte ønske om å få på plass obligatorisk båtregister og forbud mot tømning av septik i hele fjorden. Hun ønsket en helhetlig innsats mot stillehavsøsters – og sa at det er behov for samordning og krav. Avfall fra stillehavsøsters kan brukes til jordforbedring. Hun foreslo at rådet sammen kan samles om en forpliktelse til å samle stillehavsøster og levere til et felles mottak.

Egil Christoffer Hoen, første nestleder i Norges Bondelaget, meldte at bøndene er motiverte i arbeidet med Oslofjorden. De ønsker å lære mer og vil bidra. Det var nylig et møte om biogass, og bønder er interessert å levere møkk til dette. Han uttalte at det er viktig for bøndene å få kostnadskompensasjon og at miljøtiltak i landbruket ikke skal gå på bekostning av matvareproduksjon. Bonden er opptatt av å synliggjøre effekten av hva man gjør på gården. I tillegg må tiltakene være gode agronomisk sett.

Jan Brede sen fra Norges Fiskarlag sa at fiskerne ser endringer i fjorden. De siste 5 årene har det blitt mye verre. Han sa at det er mye torskeyngel inntil en viss størrelse, og så forsvinner den. De har ikke gjemmesteder eller mat etter en viss størrelse. Fiskarlaget vil bidra med erfaringer. Han understrekte at Oslofjorden ikke er død, og at det ikke er for sent å reversere trenden. Lurven ble tydeligere i fjor i Oslofjorden. Å stoppe avrenning fra landbruk og avløpsanlegg er viktig for å opprettholde et godt økosystem i fjorden.

Mona Vauger, ordfører i Hvaler kommune, påpekte at svenskene har kommet langt når det gjelder gjenbruk og sirkulærøkonomi. Det er viktig å få nitrogen og fosfor inn i det sirkulære løpet. Det er positivt at fiskerne representert ved Fiskarlaget får være med i rådet.

Siv Henriette Jacobsen, fylkesrådsleder i Viken fylkeskommune, sa at det ikke bare er fjorden som blir renere ved miljøtiltakene vi jobber med, det hjelper også innsjøene og vassdragene i nedbørfeltet. Dette er god motivasjon for Innlandet. Hun sa at vi må komme videre i diskusjonen om forurensner betaler-prinsippet, gjennom dialog om hva staten faktisk kan bidra med. Hun nevnte kompetanse og samordning som mulige eksempler på dette. Fylkesrådslederen ønsket at det neste møtet skal omhandle nye marine næringer og løsninger. Statsråd Espen Barth Eide svarte at han var enig i at vi må videre i diskusjonen om forurensner betaler-prinsippet, som ligger fast.

Are Karlsen, ordfører i Horten, sa at det er nødvendig med mer handling. Han uttrykte at han setter pris på rådsmøtene, men at det er det som skjer mellom møtene som er viktigst. Han ønsket at det ble laget en krisepakke.

Grete Helgås, miljøverndirektør statsforvalteren i Vestfold og Telemark, påpekte at de er i gang med regionale miljøkrav. De ser på kunnskapsgrunnlaget og tar med det gode arbeidet som er gjort i Oslo og Viken. Takket være økte

tilskuddsmidler på landbruk, så er det økning i kantsoner og fangvekster i Vestfold og Telemark. Hun så dette som en svært god utvikling.

Knut Martin Glesne, ordfører i Krødsherad kommune, sa at man må lære av hverandre, og videreutvikle samarbeidet. Han sa at det er behov for gode kunnskapsbaser, ikke minst når det gjelder kommunale avløp. Dette er dyrt for mange kommuner og kommunene ønsker teknologiutvikling for å finne gode og billigere løsninger.

Espen Søilen, direktør i Oslofjorden friluftsråd, trakk frem at det foregår mange positive prosesser i kommunene. Regulering, motivasjon, informasjon og kontroll er viktig. Han sa at det er viktig å styrke kontroll og oppsynsvirksomhet med fiske i Oslofjorden. Det er behov for flere ingeniører for å finne gode løsninger. Det er behov for mer handling.

Gunhild Dalaker Tuseth, miljøverndirektør statsforvalteren Oslo og Viken sa at det i løpet av de siste par årene har skjedd mye i kommunene på avløpsområdet. Kommunene samarbeider mer. Når det gjelder landbruk, er det viktig at finansiering følger med videre. Viktig at mange tiltak skjer innenfor ulike sektorer. Hun ønsket mer informasjon om gjødselvarerforskriften.

Sirin Hellvin Stav, byråd for miljø og samferdsel i Oslo kommune, uttalte at det er behov for flere statlige krav, bl.a. på jordbruk og avløp. Oslo jobber med forskrift for forbud mot tømning av septik, men det bør komme reguleringer fra staten for hele fjorden. Hun sa at staten må stanse dumping av avfall i fjorden ved Borg havn. Avrenning er ikke kun problem fra jordbruket, men også avrenning fra veier mv. Dette trenger vi økt fokus på, og samferdselsministeren bør med i arbeidet.

Lars Kristian Selbekk, vannområdeleder Haldenvassdraget, sa at det er viktig at det prioriteres statlige midler til vannforvaltning i statsbudsjettet. Etter kuttet til tilskuddsmidler for vannmiljøtiltak er det kun 14 mill. kr igjen til prosjekter i vann nasjonalt.

Statssekretær Ulriksen (NFD) svarte til Cathrine Kjenner Forsland at han tar med seg innspillet om stillehavsøsters videre.

Statsråd Sandra Borch (LMD) svarte til Egil Christoffer Hoen ved Bondelaget at uten Bondelaget hadde man ikke kommet så langt, og at mer forutsigbarhet overfor bonden er viktig. Klimakalkulator bør tas mer i bruk.

Statsråd Espen Barth Eide (KLD) svarte til Mona Vauger at han er enig i at man må tenke mer sirkulært, og se på næringsstoffer på avveie som en ressurs. Han trakk også frem at regjeringen jobber med gjødselvareregelverket. Han svarte til byråd Stav at avrenning fra vei skal med i arbeidet for fjorden, og at samferdselsministeren er med i dette. Barth Eide sa seg også enig med ordfører Karlsen i at vi trenger mer handling.

10. Møtet avsluttes

Møtet ble avsluttet med befaring i felt på Krosser gård, ledet av bøndene Christian Andersen og Cathrine Glende.